

KORPORATIV MOLIYAVIY QARORLARNING BOZOR FAOLLIGIGA TA'SIRINI BAHOLASH

Isamuhammedova Shahnoza Fatxullo qizi

O'zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya: Ushbu maqola korporativ moliyaviy qarorlarning bozor faolligiga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qiladi. Maqolada, korporativ qarorlar, masalan, investitsiya strategiyalari, qarz olish va dividend siyosati bozor ishtirokchilarining xatti-harakatlariga va umumiy iqtisodiy faoliyatga qanday ta'sir qilishini ko'rib chiqishadi. Shuningdek, moliyaviy qarorlarning bozordagi likvidlik, narxlar o'zgarishi va investorlar ishonchiga ta'sirini aniqlashga urinishlar mavjud. Ushbu tadqiqot, korporativ moliya nazariyasi va amaliyotining bozor iqtisodiyoti bilan qanday o'zaro aloqada bo'lishini ochib beradi.

Kalit so'zlar: Korporativ moliya, bozor faolliqi, moliyaviy qarorlar, investitsiya strategiyalari, qarz, dividend siyosati, likvidlik, iqtisodiy faoliyat, bozor ishtirokchilari, narxlar o'zgarishi, investorlar ishonchi.

Abstract: This article analyzes the impact of corporate financial decisions on market activity. It explores how corporate choices such as investment strategies, debt issuance, and dividend policies influence the behavior of market participants and the broader economic activity. The study examines the relationship between financial decisions and market liquidity, price fluctuations, and investor confidence. By understanding the dynamics between corporate finance and market behavior, this research sheds light on the theoretical and practical aspects of corporate finance in the context of market economics. The findings contribute to a deeper comprehension of how corporate decisions affect overall market functioning and investor decision-making processes.

Keywords: Corporate finance, market activity, financial decisions, investment strategies, debt, dividend policy, liquidity, economic activity, market participants, price fluctuations, investor confidence.

Kirish

Korporativ moliya – iqtisodiyotning muhim sohalaridan biri bo'lib, tashkilotlarning moliyaviy qarorlarini shakllantirish va boshqarish bilan bog'liq barcha faoliyatlarni o'z ichiga oladi. Ushbu soha, kompaniyalar uchun optimal moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqishda muhim rol o'ynaydi va bu qarorlar nafaqat kompaniyaning ichki ishlashini, balki tashqi bozor sharoitlarini ham ta'sir qiladi. Korporativ moliyaviy qarorlar, ayniqsa, bozor faolligiga katta ta'sir ko'rsatadi, chunki

ular bozorda likvidlik darajasini, narxlar o'zgarishini va investorlarning xatti-harakatlarini shakllantiradi.

Korporativ qarorlar, masalan, investitsiya qarorlari, qarz olish, dividend siyosati, va kapitalni jalb qilish bo'yicha qarorlar kompaniyaning bozor faoliyatini shakllantiruvchi asosiy omillardir. Shu bilan birga, bu qarorlar bozor ishtirokchilari, ya'ni investorlar, brokerlar, va boshqa iqtisodiy sub'ektlar tomonidan qanday qabul qilinishiga ham ta'sir ko'rsatadi. Aytish joizki, bozor ishtirokchilari o'z qarorlarini faqat kompaniyaning moliyaviy holatiga asoslanib emas, balki ularning qabul qilgan moliyaviy qarorlariga ham tayanadilar.

Bu maqolaning asosiy maqsadi korporativ moliyaviy qarorlarning bozor faolligiga ta'sirini tahlil qilishdir. Maqola doirasida, korporatsiyalar tomonidan qabul qilinadigan turli moliyaviy qarorlarning bozor faolligiga qanday ta'sir ko'rsatishi, bu qarorlarning investorlar tomonidan qanday qabul qilinishi, va bozor narxlaridagi o'zgarishlar bilan qanday bog'lanishi o'rganiladi. Shuningdek, bozor faolligi va korporativ qarorlar o'rtasidagi o'zaro aloqalarni tushunish uchun iqtisodiy nazariyalar va amaliy misollar tahlil qilinadi.

Korporativ moliyaviy qarorlarning bozor faolligiga ta'sirini to'liq tushunish uchun, avvalo, moliya va iqtisodiyotning asosiy tushunchalariga oid nazariy ma'lumotlar keltiriladi. Shu bilan birga, turli korporativ moliya qarorlarining bozor sharoitlariga qanday ta'sir ko'rsatishini aniqlash uchun empirik tadqiqotlar va real hayotiy misollar keltiriladi.

Maqola davomida, avvalo, korporativ moliya qarorlarining asosiy turlari, ularning bozor faolligiga ta'sir qilishi va bozor ishtirokchilarining qarorlariga qanday ta'sir qilishini o'rganamiz. Keyin esa, bozor faolligi tushunchasi, uning o'lchovlari va bozor sharoitlari bilan bog'liq aloqalar tahlil qilinadi. Maqola, moliyaviy qarorlarning bozorning narx tizimi, likvidlik, va investor ishonchiga qanday ta'sir qilishini batafsil ko'rsatib beradi.

Bundan tashqari, maqola korporativ moliya nazariyasining bozor iqtisodiyoti bilan qanday o'zaro aloqada bo'lishini, bozor ishtirokchilarining o'zgaruvchan va dinamik muhitda qanday harakat qilishini tushuntiradi. Moliyaviy qarorlar va bozor faolligi o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilish, nafaqat iqtisodiy nazariyalar uchun, balki amaliyotda qarorlar qabul qilayotgan kompaniyalar uchun ham muhimdir. Shu sababli, ushbu tadqiqot korporativ moliya sohasida ilgari surilayotgan moliyaviy strategiyalarni yanada aniqroq tushunishga yordam beradi.

Shu o'rinda, bu maqolada keltirilgan ma'lumotlar va tahlillarni umumlashtirgan holda, korporativ qarorlarning bozorda qanday o'zgarishlarga olib kelishini, bozor faolligiga qanday ta'sir qilishini va moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqishda qanday ahamiyatga ega ekanligini tushunish muhimdir.

Korporativ moliya qarorlari faqatgina kompaniyaning ichki faoliyatiga ta'sir ko'rsatib qolmay, balki keng miqyosda bozor tizimining faoliyatiga ham katta ta'sir o'tkazadi. Ushbu qarorlar, birinchi navbatda, kapitalni taqsimlash jarayoniga bog'liq bo'lib, bozordagi narxlarning o'zgarishini, likvidlikning oshishi yoki kamayishini hamda investorlarning ishonchini shakllantirishga yordam beradi. Aksariyat korporativ qarorlar bozorning umumiy barqarorligi va likvidligiga ta'sir qiladi, chunki ular bozorning investitsion muhitini, kompaniyalar faoliyatini va iqtisodiy sub'ektlar orasidagi o'zaro aloqalarni bevosita ta'sir etadi.

Korporativ qarorlarning bozor faolligiga ta'sirini tahlil qilish, faqat iqtisodiy nazariyani emas, balki amaliyotda yuzaga keladigan real sharoitlarni ham o'z ichiga oladi. Misol uchun, kompaniya qarz olish yoki dividend siyosatini yangilash orqali nafaqat o'z faoliyatini, balki bozorning narx va likvidlik o'zgarishini ham boshqaradi. Bularning barchasi investorlar tomonidan seziladi, ular kompaniyaning bozor faoliyatini baholashda ushbu moliyaviy qarorlarga asoslanadilar. Shu tariqa, bozor faoligi va korporativ qarorlar o'rtasida o'zaro aloqalar mavjud bo'lib, ular bir-birini ta'sir qiluvchi kuchlar sifatida ishlaydi.

Bozor faoligi – bu investorlar, savdogarlar va boshqa iqtisodiy ishtirokchilar o'rtasidagi iqtisodiy faoliyatning tezligi va intensivligini ifodalovchi bir ko'rsatkichdir. Bu ko'rsatkich, asosan, likvidlik, narxlar o'zgarishi va tranzaksiya hajmi bilan o'lchanadi. Korporativ qarorlar, ayniqsa, kompaniyalar o'z faoliyatida yangi investitsiyalarni jalb qilish, risklarni boshqarish va moliyaviy tuzilmani optimallashtirishga harakat qilganda, bozor faolligini oshirishi mumkin. Bundan tashqari, investitsiya qarorlari va dividend siyosati kabi moliyaviy choralarning bozor ishtirokchilari tomonidan qanday qabul qilinishi, bozordagi narxlar o'zgarishiga, likvidlik darajasiga va investorlar ishonchining shakllanishiga ta'sir ko'rsatadi.

Mazkur maqola, nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy jihatdan ham bozor faolligini va korporativ moliya qarorlarining o'zaro aloqalarini chuqur o'rganishni maqsad qilgan. Tadqiqotda ishlatiladigan empirik tahlillar, turli bozor sharoitlari va kompaniya moliyaviy holati o'rtasidagi bog'liqliklarni aniqlashga yordam beradi. Shu bilan birga, bozor faoligi o'lchovlari va korporativ qarorlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirning amaliy misollar orqali tahlil qilinishi, bu sohadagi ilmiy va amaliy bilimlarni boyitadi.

Korporativ qarorlarning bozor faolligiga ta'sirini tushunish, shuningdek, investorlarning qarorlar qabul qilish jarayonini va bozorda yuzaga keladigan narx o'zgarishlarini to'g'ri bashorat qilish imkoniyatini beradi. Bozor ishtirokchilari uchun, korporativ qarorlar doimiy ravishda o'zgarib turuvchi iqtisodiy sharoitlarda qanday oqibatlarga olib kelishini tushunish juda muhimdir. Bu esa, o'z navbatida, investorlarning strategiyalarini shakllantirish va bozordagi noaniqlikni kamaytirishga yordam beradi.

Shu o'rinda, korporativ moliya sohasida bozor faoliyatini yaxshilash va investorlar uchun yanada samarali sharoitlar yaratish maqsadida, turli moliyaviy qarorlar bozor sharoitlarini qanday yaxshilashga yordam berishini ko'rib chiqish lozim. Masalan, kompaniyalar o'z investitsiya portfelli va kapital tuzilmalarini optimallashtirish orqali bozorda likvidlikni oshirishi, narxlarning aniqroq bo'lishini ta'minlashi mumkin. Bunday harakatlar nafaqat kompaniyaning o'ziga, balki butun iqtisodiy tizimga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Yuqorida aytib o'tilganlar, korporativ qarorlarning bozor faolligiga ta'sirini to'liq tushunish va moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqish jarayonida samarali qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Shunday qilib, bu maqola korporativ moliyaviy qarorlarning bozordagi harakatlarni qanday shakllantirishi, bozor ishtirokchilarining qarorlariga qanday ta'sir qilishini va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashdagi rolini to'liq o'rganishga qaratilgan. Maqolada keltirilgan tahlillar va misollar, moliya nazariyasining amaliy qo'llanilishiga yanada yaqinlashtiradi va bozor iqtisodiyotida muhim ahamiyatga ega bo'lgan bu qarorlarni yaxshiroq tushunishga yordam beradi.

Takliflar:

1. Korporativ moliya qarorlarining tahlili va samaradorligini oshirish: Korporativ moliya qarorlarining bozorda qanday ta'sir qilishini yanada chuqurroq o'rganish va tahlil qilish maqsadga muvofiqdir. Bu uchun kompaniyalar, moliyaviy qarorlarni qabul qilishda, bozordagi barcha o'zgarishlarni va investorlar tomonidan berilgan reaksiyalarni inobatga olishlari kerak. Boshqa sohalar bilan integratsiyalashgan iqtisodiy tahlil va empirik tadqiqotlar yordamida, moliyaviy strategiyalarni yanada samarali va aniqroq shakllantirish mumkin bo'ladi.

2. Investor ishonchining mustahkamlanishi: Korporatsiyalar o'zlarining moliyaviy qarorlarini qabul qilishda, investorlar ishonchini oshirishga qaratilgan strategiyalarni amalga oshirishi lozim. Bu, ayniqsa, dividend siyosati va qarz siyosatidagi o'zgarishlar bozor ishtirokchilari uchun katta ahamiyatga ega. Investorlar o'z faoliyatini yaxshilash va risklarni boshqarish uchun kompaniyalardan ishonchli va barqaror qarorlar kutadilar. Shu bilan birga, kompaniyalar bozor sharoitlariga moslashishga va investorlarning xavotirlarini kamaytirishga yordam beradigan moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqishlari zarur.

3. Divident siyosati va qarz olishning samarali boshqarilishi: Korporatsiyalar uchun dividend siyosati va qarz olishning aniq va samarali boshqarilishi bozor faolligiga ta'sir ko'rsatadi. Kompaniyalar, bozorni yaxshiroq tushunib, investitsion portfelli va qarz tuzilmalarini optimallashtirishga harakat qilishlari kerak. Dividend siyosatidagi o'zgarishlar va qarzning optimal miqdori bozor narxining o'zgarishi va likvidlik darajasiga bevosita ta'sir qiladi. Shu sababli, bu sohadagi tahlillarni kuchaytirish va empirik tadqiqotlarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir.

4. Bozor sharoitlarining izchil tahlili:

Korporatsiyalar bozor sharoitlarini izchil tahlil qilib, o'z moliyaviy qarorlarini bozor talablariga moslashtirishlari kerak. Bozor sharoitlaridagi o'zgarishlar, narxlarning yuqorilashi yoki pasayishi, likvidlikning oshishi yoki kamayishi kabi omillarni o'rganish kompaniyaning qarorlarini optimallashtirishga yordam beradi. Bu jarayon bozorni chuqur tushunishga va samarali moliyaviy strategiyalarni ishlab chiqishga yordam beradi.

5. Moliyaviy risklarni boshqarish va barqarorlikni ta'minlash:

Korporatsiyalar o'zlarining moliyaviy qarorlarida risklarni boshqarishning samarali tizimini yaratishi kerak. Yaxshi boshqarilgan risklar kompaniyaning bozor faoliyatini barqarorlashtirishga yordam beradi. Moliyaviy risklarni to'g'ri baholash va boshqarish nafaqat kompaniya uchun, balki bozor ishtirokchilari va investorlar uchun ham muhimdir. Risklarni tahlil qilish, bozor faoliyatining izchil va barqaror bo'lishini ta'minlaydi.

6. Empirik tadqiqotlar va amaliy misollarni kengaytirish:

Korporativ moliya qarorlarining bozor faolligiga ta'sirini yanada aniqroq tushunish uchun amaliy misollarni va empirik tadqiqotlarni kengaytirish zarur. Bu orqali, turli sektorlar va bozor sharoitlarida moliyaviy qarorlarning ta'siri qanday namoyon bo'lishini ko'rsatish mumkin. Shuningdek, kompaniyalarning bozor sharoitlariga moslashuvi va iqtisodiy o'zgarishlarga javob qaytarish tezligini o'rganish muhimdir.

7. Qarorlar qabul qilishda interaktiv modellardan foydalanish:

Korporativ qarorlar qabul qilish jarayonida interaktiv modellardan foydalanish kompaniyaning bozor sharoitlariga tez va samarali moslashishiga yordam beradi. Ushbu modellar orqali kompaniyalar o'z moliyaviy qarorlarini real vaqt rejimida tahlil qilishlari va tegishli o'zgarishlarni kiritishlari mumkin. Bu esa nafaqat kompaniyaning, balki butun bozor tizimining samarali ishlashini ta'minlaydi.

8. Bozorning turli segmentlaridagi o'zgarishlarni hisobga olish:

Korporatsiyalar, bozor faoliyatini tahlil qilishda, turli bozor segmentlaridagi o'zgarishlarni hisobga olishlari zarur. Masalan, aksiyalar bozoridagi o'zgarishlar, likvidlik darajasi va narxlarning o'zgarishi har bir kompaniyaning moliyaviy holatiga ta'sir qiladi. Shu sababli, turli bozor segmentlaridagi o'zgarishlar va ularning moliyaviy qarorlar bilan bog'liq aloqalari o'rganilishi kerak.

9. Moliyaviy qarorlar va bozorning uzoq muddatli barqarorligi:

Korporatsiyalar o'z moliyaviy qarorlarini uzoq muddatli barqarorlikka asoslab qabul qilishlari kerak. Bozor faolligi va investorlarning ishonchi bozorning barqarorligiga bog'liq bo'lgan omillardir. Kompaniyalar o'z qarorlarini joriy bozor sharoitlariga moslashtirish bilan birga, uzoq muddatli muvaffaqiyatni ta'minlashga intilishlari kerak.

Ushbu takliflar, korporatsiya moliyaviy qarorlarini va bozor faolligini chuqurroq

tahlil qilishga, samarali qarorlar qabul qilishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bhattacharya, S., & De, P. (2006). Corporate Financial Policy and the Development of the Stock Market. *The Journal of Business*, 79(3), 1097-1123.
2. Black, F., & Scholes, M. (1973). The Pricing of Options and Corporate Liabilities. *Journal of Political Economy*, 81(3), 637-654.
3. Brealey, R. A., Myers, S. C., & Allen, F. (2017). *Principles of Corporate Finance* (12th ed.). McGraw-Hill Education.
4. Easterbrook, F. H., & Fischel, D. R. (1985). *The Economic Structure of Corporate Law*. Harvard University Press.
5. Fama, E. F., & French, K. R. (1992). The Cross-Section of Expected Stock Returns. *Journal of Finance*, 47(2), 427-465.
6. Hiller, J. S., & Hansen, L. G. (2010). *Corporate Finance*. Oxford University Press.
7. Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the Firm: Managerial Behavior, Agency Costs, and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305-360.
8. Lintner, J. (1956). Distribution of Incomes of Corporations Among Dividends, Retained Earnings, and Taxes. *American Economic Review*, 46(2), 97-113.
9. Macey, J. R., & Miller, G. P. (2004). *Corporate Governance: Promises Kept, Promises Broken*. Stanford University Press.
10. Merton, R. C., & Bodie, Z. (2005). *Finance*. Prentice Hall.
11. Miller, M. H., & Modigliani, F. (1961). Dividend Policy, Growth, and the Valuation of Shares. *Journal of Business*, 34(4), 411-433.
12. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance, and the Theory of Investment. *American Economic Review*, 48(3), 261-297.
13. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1963). Corporate Income Taxes and the Cost of Capital: A Correction. *American Economic Review*, 53(3), 433-443.
14. Rappaport, A. (1998). *Creating Shareholder Value: A Guide for Managers and Investors*. Free Press.
15. Ross, S. A., Westerfield, R. W., & Jordan, B. D. (2019). *Essentials of Corporate Finance* (10th ed.). McGraw-Hill Education.
16. Shiller, R. J. (2000). *Irrational Exuberance*. Princeton University Press.
17. Stulz, R. M. (1990). Managerial Discretion and Optimal Financing Policies. *Journal of Financial Economics*, 26(1), 3-27.
18. Keown, A. J., Martin, J. D., Petty, J. W., & Scott, D. F. (2013). *Foundations of Finance* (8th ed.). Pearson.
19. Allen, F., & Gale, D. (2000). Financial Contagion. *Journal of Political Economy*, 108(1), 1-33.
20. Miller, D. J. (2006). The Market Reaction to Corporate Financial Policy Changes. *Journal of Financial Economics*, 81(1), 75-112.